

Talált Petőfi

avagy a lappangó korpusz

„Az az emberbőr, amelyet a kortársak lenyúztak az íróról, rámaradt az irodalomtörténetre. (...) A régi irodalomtörténész csak exhumált. Megvárta, amíg múmiává szárad a halott csontja és bőre, és az anyaga szoborrá merevül, a halál tökéletes és változhatatlan szobrává. Az idő próbája volt a biztosítóka, az eltűnt korok ítélete az ő ítélete. Csak kivonatolt, selejtezett, és konstatált, élte a történelmet. Az új irodalomtörténész azonban csinálni akarja a történelmet. (...) Az irodalom vér, az irodalomtörténet pedig eleven tudomány, papirosa eleven papiros, emberbőr.”

(Kosztolányi Dezső: Emberbőr. 1914. február 22.)

Aki keres, az talál. Mert bármit találjon is, nem lehet, hogy ne azt találja, amit keres. Persze, csak ha nem ímmel-ámmal, tessék-lássék keres, hanem igazán, szívvvel és lélekkel. Úgy keres, ahogy nem keresett még senki. Ahogy a múlt század jókedvűen rendszert váltó éveiben – a 80-as évek végén – a Megamorv Petőfi Bizottság által indított expedíció keresett. És talált. A régészekből, antropológusokból és kazánkovácsokból álló kutatócsoport 1989. július 16-án jelentette be, hogy Szibériában, a burjátföldi Barguzin temetőjében megtalálta Petőfi Sándor sírját. Hogyne találta volna meg, ha egyszer itt kereste! A megtalált sírban nyugvó csontok *azonosítása* Petőfi földi maradványaival már gyerekjáték volt.

Korunk a keresések kora. Mindenki állandóan mindent keres. Mindenkinek saját keresője van. Elég a világ ez idő szerint legnagyobb keresőjére, a Google-ra utalni: az ember csak beüti a keresőbe, amit keres, és csak úgy dőlnek a találatok. Ma már senkinek nem kell elmennie Barguzinig csontokért vagy kéziratokért, elég beütnie a keresőjébe a „Posztpetőfi Sándor” nevet, és meg fogja találni őt. A megtalálásnak azonban ez csupán a technikája. A megtalálás művészete (*ars inveniendi*) több ennél, mert egyszersmind a ki- és fel-találás művészete is. *Megtalálta, kitalálta, feltalálta.* A megtalált barguzini sír Petőfije egyben a kitalált és feltalált Petőfi.

A megtalált csontok *azonosítása* Petőfi földi maradványaival ugyanazon az elven alapul, mint a megtalált kéziratok Petőfi-versekként *azonosítása*. Az *azonosításnak* sokféle módszere van, de a legősibb, melynek emlékét

valamiképp minden azonosítási művelet őrzi – a mágikus azonosítás. Még a logikai és matematikai azonosítás sem képez kivételt ez alól, a hatósági azonosításról nem is beszélve. Mindenki ismeri az azonosításban rejlő bénító vagy szabadító varázslatot, aki állt már ilyen-olyan hatóságok előtt, amikor *személyében valamiként* azonosították: nőként, férfiként, adóalanyként, választópolgárként, idegenként, turistaként, hajléktalanként, munkanélküliként, bűnözőként és így tovább. A végső azonosítás: a személynek testi maradványaival való azonosítása. Az a személy, akinek nincsenek testi maradványai – nem maradtak meg vagy eltűntek – *azonosíthatatlanná* válik. Kiszabadul a mágikus kötelékből. Túllendül a fizikai lét adottságain. Megfoghatatlanná válik az azonosítását végző hatóságok számára. Bottal üthetik személye nyomát. És olykor ütik is, ha mást már nem tehetnek. Addig ütik, míg meg nem találják. Akkor aztán nekilátnak, hogy kiszedjék belőle az igazságot, vallomásra bírják csontjait, lakóhelyét, tárgyait, ujjának lenyomatait, hogy ennek alapján azonosítsák őt. Így veszi kezdetét a koncepció eljárás: a Per. Ez az eljárás azonban csak arra jó, hogy a puszta látszatot ragadja meg, füllelje le, csípje nyakon. A hatalomnak azonban másra nincs is szüksége. A hatalom tudvalévőleg látszattal táplálkozik, hiszen látszat ő maga is. A szellemi személy perbefoghatatlan. Nem azonosítható semmivel semmilyen külső hatalom, semmilyen Másik számára. Egyesegyedül önmagával azonos, pontosabban azzal a sok-sok mindennel, amit ő maga vesz fel magába szellemi létezése *kívülről* lezárhatatlan folyamatában, mert ezt még a halál sem zárhatja

le. A szellemi személyre semmiféle identitást nem lehet ráparancsolni. Az erőszak tehetetlen vele szemben. Akkor is az – és kiváltképpen akkor –, ha fizikailag, mint valami tárgyat, megsemmisíti. A szellemi személy a maga ura. Ezen a ponton természetesen megáll a tudomány. Megáll a józan ész: leteszi az ásót, a kapát, a csákányt és a logarlécet. A tudomány csak azonosítható tényekkel foglalkozik, azonosíthatatlan – tehát tudománytalan és ésszerűtlen – lényekkel nem. Azok az ő számára fantazmák csupán. Szalmakutyák. És csakugyan: Barguzin síri világából nem azonosíthatatlan fantomokat, hanem azonosítható csontokat – tényeket! – hozott felszínre a tudomány. Úgyhogy hagyjuk is a segesvári Petőfi-fantazmákat másra, maradjunk a szigorú barguzini tényeknél.

A mágikus azonosítás vallási varázstól megszabadított tudományos módszerét *tulajdonításnak* nevezzük. A Barguzinban talált Petőfi esetében ez a következőt jelentette: abból a nem-tudományos, mert cáfolhatatlan tényből kiindulva, hogy Petőfinek *voltak csontjai*, volt *testi valója*, végtére nem kísértet, hanem hús-vér ember volt egykoron, a tudósok – minden más lehetőség alapos mérlegelésével és tudományosan megindokolt kizárásával – arra a következtetésre jutottak, hogy a Petőfi sírjában talált csontok *Petőfi csontjai* („ezek – azok”). Csak a tulajdonítás igaz örömét nem ismerő, a tényekre vak magyar irodalomtörténészek, akadémikusok, hivatásos Petőfi-kutatók fanyalogtak: kötötték a tények ebét Petőfi addig ismert életrajzának karójához. Hát az addig ismeretlen barguzini életrajz tényeivel mi lesz, kutyafajzatok?! Sose

hallottatok még Luis Borges Pierre Ménard-járól, aki – dacolva az irodalmi tényekkel – újraszerezte Cervantes *Don Quijote*-ját, s ily módon annak új, másik szerzője lett, noha Ménard regénye egy kötőszóban sem tér el Cervantes *Don Quijoté*jától. Hát mért ne lehetne az új tények – sírok, csontok, szövegek – ismeretében újraszerezni egy költő, egy *irodalmi névalak* életét vagy életének igaz legendáját, ha ehhez megvan bennünk a kellő tudományos bátorság és a szellemi tetterő? Borges azt tartja Ménard döntő érdemének, hogy *a téves tulajdonítások* technikájának felfedezésével olyan varázsszöveget adott a kezünkbe, amely mindenkor alkalmas a klasszikusok bágyadt szellemének felfrissítésére, a holt remekművek feltámasztására: „Ez a technika – írja elbeszélésében Luis Borges – a legnyugalmasabb könyveket is kalandokkal telíti. Luis-Ferdinand Céline-nek vagy James Joyce-nak tulajdonítani az *Imitatio Christi*-t (Kempis Tamás művét – Sz.Á.), vajon nem elegendő felfrissítése-e ezeknek a bágyadt szellemeknek?” Borges, az elbeszélő azonban számításon kívül hagyja, hogy a téves – hozzátenném: filológiai és nem ontológiai téves! – tulajdonítások technikájával kétféle művelet hajtható végre. Az egyik esetben, és ez az, amiről ő beszél, klasszikus szerzők klasszikus szövegeit tulajdonítjuk kortárs szerzőknek, a másik esetben viszont, és ez az, amiről én beszélek, amikor kortárs műveket, netán más szerzői nevek alatt már publikált vagy még teljességgel publikálatlan szövegeket tulajdonítunk klasszikus szerzőknek, pontosan úgy, ahogy sírt és csontokat, vagyis második életet és második halált tulajdonítottak a borgezi módszer barguzini úttörői Petőfinek. Végére a

kézirattárak is temetők és a kiadatlan kéziratok is csontok, bárha *szellemi csontok, szellemi maradványok*, és – mi tagadás – gyakran éppen akkora is körülöttük a tülekedés és a marakodás, mint az igazi csontok – az ereklyecsontok – körül.

A barguzini csontbrigád tehát keresett és mert keresett – talált. A tulajdonítás tudományos varázs eszközével a sírban talált Petőfi-corpus példája nyomán azonban kisvártatva újabb expedíció indult, immár a *szibériai Petőfi – e Petőfi utáni Petőfi, azaz Posztpetőfi* – kéziratok korpuzának módszeres keresésére és megtalálására. A feltételezés, hogy ha csontok maradhettek a költő után, kéziratoknak is maradniuk kellett, kézenfekvő volt. Ép ésszel senki nem gondolhatta, hogy a költő, aki 1849-ig valósággal ontotta magából a verseket, fogságba esvén megkukult, miként a kalickába zárt kínai tücsök kukul meg, abbahagyva a folytonos ciripelést, ha éjnek évadján idegen lopózik a házba, a hirtelen beállt csenddel riasztva fel a háziakat. Riadalom, felbolydulás persze így is volt épp elég a Haza házában, amikor 1849-ben a szabadságharc bukása és a költő – most már tudjuk: vélelmezett – segesvári halála után valóban beállt a csend, a múzsa hirtelen elhallgatott, annyira hirtelen, hogy az így támadt irodalmi vákuumot Ál-Petőfik egész serege igyekezett betölteni hazafias klapanciáival – mindhiába. Ki tudhatta volna akkor még, hogy Petőfinek esze ágában sem volt elhallgatni, csak más helyen és más időben énekelt tovább?

Az persze könnyen elképzelhető lett volna, hogy a segesvári csatában a költő identitására mért nagyerejű csapás,

vagy más trauma emlékeztetést, identitásvesztést okozhatott, odáig menően, hogy a költő végül azt sem tudta már, fiú-e vagy lány, legény-e vagy menyecske, hús-vér költő-e vagy csonthuszár, félig szlovák, félig szerb vagy tán egészen magyar. Mondom, mindez elképzelhető volt mindaddig, amíg e túlfeszített képzeletjátékot szerte nem foszlatták a makacs tények. Mindenekelőtt az a tény, hogy a sírból felhozott csontkoponyán a szakavatott antropológus- és régészecsoport a leg gondosabb vizsgálat után sem talált külsérelmi nyomokat. Másodszor pedig – az előbbi ténnyel teljes összhangban – annak az eleddig ismeretlen szövegtörzshöz – *corpus Petyofiensis* – a sarkalatos ténye, amelyre a már említett második, irodalmi expedíció talált rá kitartó keresés után. A kéziratok a legkülönbözőbb szibériai és transzszibériai *lelőhelyekről* kerültek elő: részben Alekszandr Petyofi (magyarán: Posztpetőfi Sándor) kései burját, mordvin, cseremiszi és szkíta leszármazottai őrizték meg kegyeletből ezeket az ő számukra tökéletesen érthetetlen, mindazonáltal szent családi ereklyeként tisztelt szövegeket, részben a cári Ohrana, a szovjet Cseka, az NKVD és a Katorga-i Gulag nemrég megnyitott archívumaiban maradtak fenn – többnyire a feljelentésekhez csatolt hiteles másolatok formájában.

Nem állítom, hogy az 1849-ben eltűnt és az 1990-es évektől kezdődően szívós kereséssel feltalált második Petőfi-életmű jelenleg már a maga teljességében áll előttünk, nagyon is lehetséges, hogy ez még csak a jéghegy csúcsa, azt viszont igenis állítom, hogy a versek java része, köztük számos dal, magyarnóták, alkalmi versek és egy

hősköltemény-paródia majdnem teljes szövege (a dalbetétekkel együtt!) egységes korpuszt alkotnak, amelyből egy új, de összetéveszthetetlenül Petőfi *utáni* Petőfi (*Posztpetőfi*) fantasztikus szerzői alakja bontakozik ki előttünk, hála a régészet, az antropológia és a borgezi filológia keresve-találó módszerének. Ez az a pont, ahol e sorok írójának töredelmesen be kell vallania, hogy amíg a megtalált versek szerzőségét nem sikerült teljes bizonyossággal tisztázni – a rátalálás túláradó örömeiben – egyszer-e egyszer lopva, saját szerzői neve alatt adta közre Posztpetőfi Sándor egynémely versét és magyarnótáját. Nem azért, hogy elorozza őket jogos szerzőjüktől, hanem hogy addig is hozzáférhetővé tegye szövegüket a köz számára, amíg tisztázódik a teljes filológiai igazság, és a lappangó életmű Posztpetőfi saját szerzői neve alatt térhet haza. *Mea culpa, mea maxima culpa!*

Szibériai és transzszibériai gyűjtőmunkám során 25 olyan jellegzetességet találtam, amelyek meggyőzően bizonyítják, hogy az életmű ezidáig lappangó barguzini korpusza kétséget kizáróan Petőfi-korpusz (*corpus bargusiensis*), és most csak azért nem fogom pontról-pontra felsorolni őket, mert egyrészt ezt megtettem már a vorkutai Transzszibériai Szkíta (Szittyá) Akadémiának (*Transzibirszkaja Szkifszkaja Akagyémija*) benyújtott disszertáciomban („*Petyofi – eto nase vszjo.*”¹ *A barguzini*

¹ Az orosz köztudatban meghonosodott formula – „Пушкин – это наше всё” („Puskin – eto nase vszjo”) –, amelyet disszertációm címében – talán bocsánatos merészséggel, mindenesetre híven a magyar igazsághoz – Petőfi nevére írtam át, közelítőleg ezt jelenti: „Puskin/Petőfi – a mi egyetlen kincsünk, egyetlen közös javunk, mindenünk, amink van”. Egyszerűbben: „Puskin/Petőfi a mi

Petőfi hazatalálása. Vorkuta, Transz-szkifi, 2010. 623. oldal), másrészt nem szeretném megfosztani a magyar olvasót a tulajdonító rátalálás spontán örömétől. Maradok tehát e rövid bevezetésben a Bajkál tó mellett *talált Petőfi* ma még nagyon töredékes, de mindinkább összeálló *utóéletrajzának* tényeinél.

Az első és legmasszívabb tény: a talált Petőfi neme és életkora, e kettő ugyanis nem választható el egymástól. A sírfára vésett halálozási dátum jóhiszemű, de – mint azt beható amerikai laboratóriumi vizsgálatok bizonyították – téves olvasaton alapul: *1823-1856*. A sírt feltáró és a csontokat azonosító tudósok az emberi élet átlagos időtartamából kiindulva – érthető módon – elképzelni sem tudták és merték a valóságot: az elhalálozás helyes dátuma ugyanis *1956!* Nézzünk szembe a ténnyel: Posztpetőfi Sándor a híres kaukázusi akszakálokat is megszegyenítő magas életkort ért meg. Márpedig éppen e magas életkor adja

mindenünk.” Ez a „minden” messzemenően összefügg Puskin sokat (ám Petőfi sajnos alig) taglalt próteuszi alkatával. Már Gogol kiemeli, hogy Puskin vég nélkül képes változtatni alakját és teljesen fel tud oldódni abban, amiről ír, ellentétben Goethével, aki „a költők Próteusza, aki a természet és a tudományok világából mindent fel akar ölelni, már e tudományos törekvéssel megmutatva saját személyiségét...Az összes orosz költő ... megőrizte a személyiségét. Csak Puskinnál nem látható ez. (...) Próbálja csak valaki megtalálni benne az emberi tulajdonságait! Helyette egy csodálatos alakra bukkan, aki mindenre választ talál. (...) És milyen pontosak a szavai, milyen éles a hallása! Érezni és látni lehet a föld, az idő és a nép illatát és színét. Spanyolországban igazi spanyol, Görögországban görög, a Kaukázusban szabad hegylakó.” (In Nyikolaj Gogol, *Miben áll végül is az orosz költészet lényege, és mi a legfőbb sajátossága?* (1847), In: *Válogatás barátaimmal folytatott levelezéséből*. Európa, Budapest, 1996, 242-245.1.) Mindezt – *a szerző mint báb és bábu alkotásontológiai kérdése kapcsán* – behatóan tárgyalom disszertációm „Posztpetőfi proteuszisága: bábu, báb és bábszínház” című VIII. fejezetében (I.m. 231-156.1.)

meg a barguzini sírban talált állítólagos „női csontváz” rejtélyéhez a kulcsot. Miután több DNS-teszt is azt mutatta ki, hogy a csontváz nőtől származik, sokan pusztán a DNS-vizsgálatokra hagyatkozva próbálták letagadni égről a napot – elvitatni a csontvázat Petőfitől. A rejtély azonban tüstént feloldódik, ha az elhalálozás valóságos dátumát, tehát a csontváz valóságos életkorát tartjuk szem előtt. Ma már köztudomású, hogy a korosodó férfiakon andropauzájuk (a férfiklimax) idején nőies vonások ütköznek ki (ahogyan a nőknél meg a menopauza idején férfias vonások), ami a tesztoszteron képzéséért felelős progeszteron csökkenésére és az ösztrogén növekedésére vezethető vissza. Képzhetjük, milyen fokot érhet el az elnőiesedés egy száz év fölötti férfi esetében! Könnyen keletkezhet az a benyomás, hogy az illető valósággal átváltozott nővé. A DNS-tesztek ily módon tehát egyfelől maguk is a sírfelirat helyes olvasatát (1956!) támasztják alá, másfelől azt bizonyítják, hogy pontosan a csontváz női jellegzetességei utalnak minden kétséget kizáróan arra, hogy csakis férfi – igaz, egy nagyon idős férfi! – csontvázát rejthette a sír. Minden jel arra vall tehát, hogy a mi Posztpetőfink idős korában egyre közelebb került az ókori görögök és a 19. századi európai szimbolisták közös eszményét megtestesítő *androgün* – az osztatlan nemiségű férfinő – állapotához, amiről sok rövid életű kortársa csak álmodhatott.

Az 1849-ben többszázad magával fogságba esett, hivatalos papírok és egyenruha nélkül úgyszólván személyazonosságát veszített Petőfi-Petyofi-Petrovics Sándor Alexander matuzsálemi életének java részét ugyan

Szibériában élte le, de – ha éppen nem fegyenctelepen vagy lágerben raboskodott – illegálisan el-elhagyta a számára kijelölt kényszerlakhelyeket, bejárta a cári Orosz Birodalom, utóbb pedig a Szovjetunió Urálon túli területének nagy részét. Hol itt bukkant föl, hol ott, a helybéli burjátok, mordvinok, cseremiszek, szamojedok legnagyobb meglepetésére. Csak az 1900-as években telepedett le végleg a Bajkál tó melletti Barguzinban, amikor – már nem egészen fiatal emberként – házasságot kötött a cári kormányzó világszép lányával, Iluskával. Mivel szibériai kátorgáját követő száműzetése éveiben nyerte csak el a versírás jogának legmagasabb cári kegyét (nem csoda, hogy addig – tehát 1856-ig – nem találni verseinek nyomát sehol!), egész hátralevő életében, azaz 1956-ig írt verseket, nótaszövegeket, melyeket gyakran maga adott elő lakodalmakon, sátoros ünnepeken, irodalmi koncerteken. Verseit, mivel magyarul írta őket, sokáig nem találtak értő fülekre orosz irodalmi körökben, az orosz futuristák azonban az 1910-es években végre fölfigyeltek rájuk: a magyar nyelvet egyfajta *zaum*-nak, *zaumnij jazik*-nak (azaz értelmen túli nyelvnek, nyelven túli nyelvnek) véelve, maguk közé fogadták a magyar futuristát. A *Barguzinszkije Vedomosztyi* 1913 október 11-i száma ad hírt – „öshüllőkhöz” hasonlítva őket – a „rettenetes kubo-futuristák – úgyis, mint A.Krucsonih, V.Hlebnyikov, V. Majakovszkij, A. Posztpetyofi” – barguzini irodalmi koncertjéről, melyet a burját polgárok füttyögéssel és kereplőkkel fogadtak, míg a koncertnek nevezett rendbontásnak véget nem vetett a rend őrzésére kirendelt kozákok lovasattakja, melyet Posztpetőfi természetesen nem hírből ismert. Ezekből az évekből ered

Posztpetőfi ismeretsége az akkoriban ego-futuristaként nyomuló Borisz Paszternakkal, akit annyira megrendített találkozása Puskin kortársával, az akkor már kilencvenes éveit taposó Posztpetőfivel, hogy nem sokkal később lefordította a *János Vitéz-t*.

A polgárháborút követő évtizedekben Posztpetőfit teljesen eltemette Barguzin, maga Paszternak sokáig úgy tudta, hogy a vézna, de szívós aggastyán a polgárháborúban a vörös burjátok oldalán esett el a világszabadságért, csak évtizedekkel később derült ki számára, hogy a súlyosan megsebesült magyar költőt hadifogoly honfitársai mentették meg, de mivel menekülniük kellett a fehérek elől, lemondtak hazaszállításáról. (Ez a valóságalapja azoknak az elbeszéléseknek, hogy magyar hadifoglyok megtalálták Petőfi sírját, egyesek találtak rokonaival, talán vele magával is.) Paszternak ezeket a partizántörténeteket később bedolgozta a *Doktor Zsivagó* szibériai fejezeteibe.

A felépült Posztpetőfi ettől kezdve visszahúzódva élt barguzini családja körében, 1929 után pedig a róla elnevezett kolhozban dolgozott számfejtőként, egészen 1937-ig, amikor is koholt vádakkal letartóztatták és mint a „nép ellenségét” (*vrag naroda*) 15 év lágerben letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Posztpetőfi életének erről a tragikus fordulatról Paszternak 1953-ben értesült a frissen szabadult Varlam Salamov – a *Kolimai elbeszélések* szerzője – leveléből: „Egyszer Északon, a legelképesztőbb helyszíneken zajló irodalmi beszélgetésekben — a hullaházban, a kötözőhelyen, az illemhelyen — vitakoztunk a jövő irodalmáról, az eljövendő évek alkotásainak nyelvéről” – írja Salamov

Posztpetőfivel folytatott beszélgetéseit felidézve – „csudálatos magyarnak” (‘csugyesztnij vengr’) nevezve lágertársát (*szolagernyik*), aki mintegy válaszul a kérdésre „elszavalta *Egy mondat a zsarnokságról* című költeményét. Elmondta, hogy a verset Oszip Mandelstam *Mi zshivjom pod szoboju nye csuja sztrani* című verse ihlette, miután a vlagyivosztki gyűjtőtáborban, ahol csakugyan együtt ültünk a haldokló költő priccsén – élelmet vittünk neki, mert attól retteggve, hogy megmérgezik, ekkor már semmit nem vett magához – Mandelstam elhaló hangon fülébe súgta a rettentő epigrammát”. Salamov nem tudhatta, hogy a Mandelstam-vers első – jelen gyűjteményben is szereplő – magyar fordítása is Posztpetőfitől származik, mindenesetre ezt a levelében hivatkozott „*egy mondatot*” kapta föl aztán Paszternak és osztotta meg Illyés Gyulával egy korabeli levélváltásuk alkalmával, arról faggatva őt, vajon ki lehet ez a lágerben Posztpetőfiként elhíresült „csudálatos magyar”, az persze egyikük fejében sem fordulhatott meg, hogy *ez a Petőfi az a Petőfi*, Illyés és Paszternak *Petőfije*, aki azonban nem halt meg, hanem egyik kényszerlakhelyről, lágerből, egyik Barguzinból a másikba tántorogva, hihetetlenül magas életkort ért meg. Mai tudásunk szerint ebből az *egy mondatból* – tehát egy valódi Petőfi-mondatból! – kalapálta ki aztán a mit sem sejtő, de Petőfi nagy szellemére ráérző Illyés a maga elhíresült zsarnokellenes versét (sajnos, a vers eredeti, Salamov által Posztpetőfitől hallott változata elkallódhatott, egyelőre legalábbis nem került elő).

Ennek az *egy mondatnak* – vándormondatnak – a fényében válik igazán különössé Posztpetőfi Sándor

halálának napja. Miután 133 évesen még megérhette az 1956-as Magyar Októberi Forradalmat és a *Barguzini Pravda* sorai között olvasva igyekezett követni az eseményeket, 1956 november 4-én halt meg, nem ágyban párnák közt, hanem az utcán, a kifüggesztett újság lepedőnyi oldalait böngésző tömegben csuklott össze hangtalan: „*nye vinyeszla dusa poeta*” – jegyezte be naplójába Paszternak pár nappal később Lermontov Puskin halálára írt közismert versét idézve („ezt már a költő lelke nem bírta tovább elviselni”), amikor némi késéssel Salamovtól értesült Posztpetőfi halálhíréről.

* * *

Ismeretes, hogy a barguzini *talált Petőfi* földi maradványait 2015. július 17-én helyezték örök nyugalomra a Fiumei úti sírkert 58-as parcellájában. Most, hogy e földi maradványok végre magyar földben nyughatnak, legfőbb ideje, hogy az égi maradványok – ha szabad így fogalmaznom – vagyis a páratlan kéziratos hagyaték is visszakerülhessen a magyar irodalom szent humuszába, ahonnan hiszen vétetett.

Az olvasót meglepheti, hogy a hazája jövőjét prófétikusan előre látó, zsarnokgyűlölő forradalmár és hazafi sok verse úgy hat ma, mintha kortárs szerző írta volna őket. Ne csodálkozzunk, éppen így hat ma ránk megannyi Petőfi saját korában írott verse is. Az értelmezési keret, a vonatkoztatási rendszer változása a művek jelentését is megváltoztatja: másként intonálja őket, mást tol előtérbe, szorít háttérbe, mást emel ki, nagyít fel bennük. Vajon nem úgy olvassuk-e napjainkban Vörösmarty *Mit csinálunk?*

Arany Régi panasz vagy József Attila *Óspatkány terjeszt kór* című verseit is, mintha a *Má-ból kiesett* kortársaink írták volna őket?

Mert nemcsak úgy igaz a mondás, hogy aki keres, az talál, hanem úgy is, hogy aki keres, arra rátalálnak. Így talált rá hosszas keresgélés után Magyarországra megint a Történelem. Az idő, ez a „szállongó semmi” ezen a helyen – a Hadak útjáról leolvasható vörös jelek szerint – megint kezd sűrűsödni, korrá keményedni, lerakódni, mint a guanó. Ágoston másfél ezer évvel ezelőtt mondott szavai újra aktuálisak: „Prés most a világ – minden kisajtoltatik. Ha tajték vagy, a csatornába csordulsz, ha olaj, az olajosdedényben maradsz. Elkerülhetetlen e préseles. Tekints a habra, s az olajra! Prés minden ezen a világon: éhínség és háború, szegénység, drágaság, szükség és halál, rablás, fősvényesség képében, szegények nyomorában, államok gondjaiban éljük meg a sajtoltatást... Vannak, kik zúgolódnak a sanyarúságokon, mondván: »Mily rosszak a keresztény idők...« Ezek a káromlók – a présből kiömlő s a kloákába csorgó, fakón folyó fekete hab. Az olaj ragyog. Mert e présből, e szétmorzsoló szorításból egy másfajta ember is kikerül – s vajon nem a szorításban nyerte-e ragyogását?” Ha jól látom, ilyen présből kikerült „másfajta ember” kortársunk, Posztpetőfi Sándor is, akinek életművét – a lappangó korpuszt – e könyv lapjain nyújtjuk át most a sajtoltatásból még ki nem került olvasónak.

Szilágyi Ákos

Posztpetőfi Kutató Intézet
pfő-pfőkorifeus

